

Materiały dla klas III c i III e

Tadeusz Borowski *U nas w Auschwitzu*

1. Narracja i kompozycja w opowiadaniu:

- narrator pierwszoosobowy, Tadek, były student historii literatury, więzień obozu Birkenau, przysłany do Auschwitz na kurs sanitarny;
- narracja ma formę listów do Marii, ukochanej Tadka, która tak i on znajduje się w obozie na FKL-u (część przeznaczona dla kobiet);
- tematy poruszane w listach Tadka: relacjonuje codzienne wydarzenia, wspomina czasy przedobozowe, wyjaśnia okoliczności aresztowania, pobyt na Pawiaku, snuje refleksje na temat obozu, kultury i moralności;
- kompozycja: brak spójności, fabuła składa się z luźno ze sobą powiązanych epizodów, łączonych fragmentami refleksyjnymi i eseistycznymi - „technika faktomontażu”(wg A. Wenera daje pełny obraz funkcjonowania obozu koncentracyjnego).

2. Obóz jako symbol „nowej, potwornej cywilizacji”;

Auschwitz to **modelowe państwo totalitarne**. Wspominane w utworze nazwy innych obozów mają sugerować, że cały świat rządzony przez nazistów staje się obozem koncentracyjnym. Murowane budynki, żwirowe alejki, anemiczne drzewka, mur wkopany na dwa metry w głąb (wg więźniów), podwójna linia drutu kolczastego, podmurowane wieżyczki strażnicze – to **zamknięta przestrzeń** obozu oświęcimskiego, zbudowanego przez samych więźniów. Ci, którym się udało przetrwać to tzw. „stare numery” - cieszą się szacunkiem współwięźniów, a nawet zazdrością. W Auschwitzu panują lepsze warunki niż w Birkenau: murowane bloki, biblioteka, muzeum, koncerty muzyczne, puff (dom publiczny), mecze bokserskie, kursy sanitarne. Przestrzeń ta zachowuje pozory normalności. Jest to jednak „**obóz oszustw**”. Niemcy okłamują ludzi spoza obozu, że jest to zwykłe więzienie, prowadzonych na śmierć, że idą się wykąpać. Więźniów podporządkowują sobie wprowadzając terror głodu i zmuszając do wyniszczającej pracy. Ci, którym uda się przetrwać, współuczestniczą w ludobójstwie (Mojsze wysłał swego ojca do łaźni czyli gazu, okłamując, że spotkają się później w obozie, Abramek pracujący w Sonderkomando – w krematorium, zacierając dowody masowej zbrodni dokonywanej na jego narodzie). Zyskują za to pewne przywileje, umożliwiające przetrwanie.

Więźniowie mówią z dumą: „u nas w Auschwitzu”, bo przetrwali niewyobrażalne potworności i za niewielką poprawę warunków życia, głoszą pochwałę swego obozu. Masowość śmierci i doświadczenie wyszukanych i perfidnych metod dręczenia spowodowało, że najwyższą wartością dla więźniów staje się **przetrwanie za wszelką cenę**, nawet kosztem drugiego człowieka.

3. Zasady obowiązujące w obozie.

- „Bo żywi zawsze mają rację przeciw umarłym” - zachowanie życia za wszelką cenę, nienarażanie się;
- podsłuchiwanie i donoszenie jest obowiązkiem;
- liczą się „dobre plecy” czyli znajomości zabezpieczające więźnia w trudnych sytuacjach;
- okłamywanie idących do komór gazowych;
- dopuszczalne jest oszustwo, kradzież
- prawo zemsty;

Te zasady są zaprzeczeniem wartości utrwalonych w kulturze europejskiej, dlatego o obozach nazistowskich mówi się, że to **świat odwróconego Dekalogu**.

4. Nowy typ bohatera - „człowiek zlagrowany”.

Człowiek, który zapomniał o świecie spoza obozu. Realia życia lagrowego są dla niego jedyną dostępną rzeczywistością. Nie ma przeszłości i przyszłości, żyje chwilą obecną. Nie ma swego nazwiska, stał się numerem, własnością Trzeciej Rzeszy. Akceptuje zasady obozowe, chce przeżyć za wszelką cenę, w sensie zachowania bytu biologicznego. Kwestie duchowe nie istnieją dla niego. Nie rozróżnia dobra od zła.

5. Nowy język - „lagrowe esperanto”

Więźniowie posługują się swoistym językiem, odmianą środowiskową, której odmienność uzewnętrznia się w słownictwie. Ze względu na międzynarodowy charakter Auschwitz język ten jest mieszanką języków europejskich z przewagą niemieckiego. Pojęcia nazywają zjawiska typowe dla funkcjonowania obozu koncentracyjnego. Przykłady:

buksa – prycza do spania, najczęściej dwupiętrowa;

pasiaki -ubranie obozowe w szaro- niebieskie pasy;

organizacja – zdobywanie dodatkowej żywności, poza przydziałowej, często nieuczciwie;

wybiórka – selekcja więźniów niezdatnych do pracy i wysyłanie ich do gazu.

kremo – krematorium, w którym palono ciała zmarłych, w celu zatarcia śladów ludobójstwa.

4. **Reifikacja** (uprzedmiotowienie) człowieka. Podstawowym doświadczeniem więźnia staje się **wszepochobność śmierci**, która już na nikim nie robi żadnego wrażenia oraz **zasada użyteczności** doprowadzona do spotworniałej formy, sprowadzającej człowieka do roli przedmiotu.

Najbardziej wstrząsa człowiekiem widok drugiego człowieka śpiącego na swoim kawałku buksy, miejsca, które musi zajmować, bo ma ciało. Ciało wykorzystali, jak się da: wytatuowali na nim numer, żeby zaoszczędzić obroży, dali tyle snu w nocy, żeby człowiek mógł pracować, i tyle czasu w dzień, aby zjadł. I jedzenia tyle, żeby bezproduktywnie nie zdechł. Jedno jest tylko miejsce do życia: kawałek pryczy, reszta należy do obozu, do państwa. Ale ani ten kawałek miejsca, ani koszula, ani łopata nie jest twoja. Zachorujesz, odbiorą ci wszystko: ubranie, czapkę, przemycony szalik, chusteczkę do nosa. Jak umrzesz — wyrwą ci złote zęby, już poprzednio zapisane w księgi obozu. Spalą, popiołem wysypią pola albo osuszą stawy. Co prawda marnotrawią przy spalaniu tyle tłuszczu, tyle kości, tyle mięsa, tyle ciepła! Ale gdzie indziej robią z ludzi mydło, ze skóry ludzkiej abażury, z kości ozdoby. Kto wie, może na eksport dla Murzynów, których kiedyś podbijają?

Borowski wykorzystuje **technikę behawiorystyczną**, celu ukazania degradacji człowieka. Polega ona na opisie człowieka poprzez zewnętrzne reakcje, brak opisu uczuć i introspekcji. W ten sposób pokazuje, że człowiek zlagrowany pozbawiony został duchowości, kieruje nim jedynie instynkt przetrwania.

5. Oskarżenie europejskiej cywilizacji.

Na pytanie, kto jest winien, Borowski odpowiada – cywilizacja europejska. Od początku budowano ją na krzywdzie człowieka. Wspaniałe zabytki: piramidy, świątynie, posągi antyku tworzyli niewolnicy, o których nikt teraz nie pamięta. Borowski **utożsamia obóz koncentracyjny ze starożytnością**. Zapowiada, że zwycięstwo Niemców spowoduje, że historia się powtórzy: stworzą swoją wizję dziejów, w której nie będzie miejsca dla milionów zamordowanych więźniów.